

अन्वेतुकाम (anvetu-kāma) *adj.* [f. -ā] **1A** desirous of going after or following अन्वेतुकामोऽवमताङ्कुशग्रहः ...। स्थूलोच्चयेनागमदन्तिकागतां गजोऽ-प्रयाताप्रकरः करेणुकाम् ŚīsuVa. 12.16; **1B** desirous of following (in death) कृष्णाथ गिरमादधे। ... कान्तमन्वेतुकामाहारोहामि स्वयं चित्ताम् PāṇḍC. 7.619; **2** meant for being syntactically related or construed with तत्त्वमस्यादिवाक्यानि भेदाभेदाक्यानां परस्परविरुद्धानामविरुद्धमन्वेतुकामानि भिन्नाभिन्नब्रह्म प्रतिपादयन्ति VedāntRaMañ. 2.7 (91.11)

अन्वेतुम् (anv-etuṃ) *inf.* **1A** to go after, to follow प्रयान्तमथ राघवम्। यदा न शेकुरन्वेतुं पौराणां ताः स्त्रियस्तदा। न्यवर्तन्त Rāmā. ii.952* (2); सरमा ... उवाच ...। न हि मे क्रममाणया निरालम्बे विहायसि। समर्थो गतिमन्वेतुं पवनो गरुडोऽपि वा Rāmā. vi.25.4; **1B** to reach (नाभीहृदे तव विराजति रोमवल्ली) मन्ये सुदुष्कृतभरो हृदये स्थितं तमन्वेतुमावसति रोमलताच्छलेन RomāŚ.61; **2A** to relate syntactically or to construe न च पशुविशेषणं परेणान्वेतुं योग्यम् TantrRa. 54.13; पदैकदेशस्य धातोः पदान्तरेणान्वेतुमयोग्यत्वात् NyāyMāVi. 314.13 (on vi.2.5); प्रथमद्वितीयचरणस्थयोः स्तनपाणयोः ... त्वदरि-मृगदृशामिति षष्ठ्यन्तमन्वेतुं शक्नुयात् RasGaṇ. 357.9; **2B** to relate semantically 'व्रीहीनवहन्ति' ... इत्यादिप्रयोगेषु व्रीह्यादिशब्दानां व्यक्तिरर्थः। कुतः। अवहननादि-क्रियाभिर्व्यक्तेरन्वेतुं शक्यत्वात् NyāyMāVi. 39.10 (on i.3.10); अप्रकृतवर्णन-स्याप्यप्रस्तुतप्रशंसारूपेण ... अन्वेतुं योग्यत्वात् CitraMī. 78.18; इष्टविशेषा-काङ्क्षायां यदिच्छाविषयत्वेन निबद्धं विशिष्योपात्तं च तस्यैव तथात्वेनान्वेतुमुचित-त्वात् ŚivārkaMāDī. i.42.31 (on i.1.1); ii.423.5 (on iv.1.1); व्यापारसामान्यस्य विशेषोपेक्षैव इतिकर्तव्यताकाङ्क्षा। तस्यां चाकाङ्क्षायां व्यापारविशेष एव प्रयाजादि-रूपोऽन्वेतुं योग्यः MīmāKau. i.154.4 (on i.4.1); **3** to connect नान्वेतुं योग्यः क्रम इह विदितः सृष्टौ। प्रत्यासन्नोऽपि श्रुतिकथितलये श्रौतः NayaMañ. II. iii.8.16.

अन्वेतु (anv-etr) *adj.* **1** (used as noun) thing which corresponds to यच्च परब्रह्मविवर्तवर्तित्वमखिलभेदानामित्युक्तं तदप्यन्वेत्रन्वीयमानद्वयाविनाभावित्वेन पुरुषादेतं प्रतिबन्धात्वेव SyādvāMañ.13(145); **2** concomitant, cf. **अन्वेतुत्व**.

अन्वेतुत्व (anvetv-tva) *n.* the state of being concomitant, i.e. concomitance अन्वयो न च शब्दस्य प्रमेयेण निरूप्यते। व्यापारेण हि सर्वेषामन्वेतुत्वं प्रतीयते TattvSaṃ. 1494.

अन्वेतोस् (anv-etos) *inf.* to come down, to befall upon उक्थानामनु समरमीश्वरो यजमानं भ्रेषोऽन्वेतोः KauṣiBr. 11.8 (52.12); 27.1 (129.18)

अन्वेत्य (anvét-ya) *ger.* **1A** having followed (as an attendant), having gone after तौ वै तत्रैवं श्रौं भूते यज्ञायुधैरन्वेत्याग्निं मथि-त्वांगन्ये सुरभिमतेऽष्टांकपालं निरवपताम् MaiS.ii.1.3 (ii.4.7); अङ्गिरसोऽ-न्वेत्याग्निमुदुरिवापि कथं नः प्रहितो न प्रत्यागाः ŚatBr. (K.) IV. v.1.9; (ब्रह्मा) दक्षिणेनास्ते ... कर्मणः कर्मणो वा सहितस्तत्तदेवान्वेत्ये KātyŚS. xi.1.8 (comm. अनुगम्य तत्र गत्वा इत्यर्थः); सदोहविधानेषु संमीयमानेष्वन्तरेण चात्वालोक्तराव-न्वेत्यापरेणोत्तरवेदिमितक्रम्य दक्षिणत उपविशति HirŚS. x.8.23 (1109.2); **1B** having followed along तीर्थेनान्वेत्य परेण विहारं दक्षिणातिक्रम्य यज्ञोपवीत्यप्रमत्तो दक्षिणत आसीत् MānŚS. 139.16; **2** having reached, i.e. spread through संसृष्टा सनिपतिता पृथग्वा कुपिता मलः। रसाख्यं धातुमन्वेत्य पक्तिं स्थानान्निरस्य च। ... संतापमधिकं देहे जनयन्ति CaraS. vi.3.130 (1941 Ed.)

अन्वेष् (anv-eṣ-) I.U. [cf. अन्विष् MW.] **1** to search, to find, to look for विलपन्ती सा राज्ञो भार्या ... अन्वेषति स्म भर्तारं वने MahāBhā. iii.60.17; यमन्वेषसि राजानं नलम्... अयं स इति कस्याद्य श्रोष्यामि मधुरां गिरम् MahāBhā. iii.61.29; यामोषधिमिवायुष्मन्नन्वेषसि महावने Rāmā. iii.63.14; किमिदं नष्टगोपुथ इव गोपालको नवपदान्यन्वेषसे PadmPrā. 5.18; सर्व एवायमागमनागमं वा प्रवृत्तिकामोऽन्वेषते प्रेक्षापूर्वकारी न व्यसनेन Pramā-VārSvopVr. 73.8; तातस्याङ्गुतश्च वक्षसि कुचावन्वेषते व्याकुलः YaśasCam. i.232.10; अङ्गे कृत्वा तनयममलं ग्राममन्वेषते हि Lokokti. 80; **2** to seek श्रुत्वा वस्तु समग्रं तद् धर्मात्मा धर्मसंहितम्। व्यक्तमन्वेषते भूयो यद् वृत्तं तस्य धीमतः Rāmā. i.3.1; मृत्युमन्वेषसे ध्रुवम् Rāmā. iii.3.9; इह प्रेक्षापूर्वकारिणः पुरुषार्थसम्पदमभियाञ्छन्तः ... प्रथममन्वेषन्ते NyāyMañ. i.2.9; i.169.2; नष्टमन्वेषते नाष्टिकः। नष्टमस्यास्तीत्येवं ठनि कृते प्रज्ञादित्वात्स्वार्थिकोऽण् कर्तव्यः ManuBh. ii.168.20 (on 8.202); अन्वेष्यतां वह्नियत्र तिष्ठति साम्प्रतम् SkandP. vii(3): 30.16; प्रदानसमयं प्राप्ता वरमन्वेषते शुभा LiṅgaP.ii.5.57; पतिमन्वेषते बाजा धर्मवन्तम् PadmP.ii.35.28; यथा सः ... अन्वेषते वरम् PāṇḍaC. 1.438; **3** to follow एष ... गतौ। ... एषते। अध्येषते अन्वेषते DhātuPra. 1.620 (46.7)

अन्वेष् (anv-eṣ-) VI.P. to look for स्वाहा ...। सा तस्य छिद्रमन्वेच्छच्चिरा-त्प्रभृति भामिनी MahāBhā. iii.213.50; भूमेर्विवरमन्वेच्छं प्रवेष्टुं व्रीडयान्चितः MahāBhā. iii.238.4.

अन्वेष् (anv-eṣ-) IV.P. to search अन्वेष्मि सुखेनैव भीममत्यन्तवत्सलम् PāṇḍaC. 7.597; अन्विष्मो भूविवराण्यप्यथ च घाम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10.31.

अन्वेष (anv-eṣa) *m.* **1A** act of searching or looking स तु देशो दुरन्वेषो गुहागहनवान्महान् Rāmā. iv.47.5 [मार्गणम् ... अन्वेषे AnekāSaṃ. 3.210; ViśvaPra. 52.60; ViśvaLoK. 111.71, KośaKaTa.2.2042]; **1B** one who searches, searcher पतिप्राप्त्याशयाश्वास्य सुतां तां प्राहिणोद्य सः। अन्वेष- (ः?)न्केसटपितुः पार्थं पाटलिपुत्रकम् KathāSaSāg. xviii.4.310; **2** examination, investigation वयं तत्त्वान्वेषाम्नुधुर हताः Śāk. 1.23; **3** act of seeking एषणो लोहबाणे स्यादन्वेषे त्वनुपूर्वकम् ViśvaLoK. 106.40.

अन्वेषक (anv-eṣaka) *adj.* **1** who searches or looks for एष्यन्त्यन्वेषका-स्तस्या रामदूताः प्लवंगमाः Rāmā. iv.61.11; कुमारः प्राह तातस्यान्वेषकेषु नरेष्वहम्। इहागत्य निवृत्तेष्वप्रतो गन्तुं समुत्सहे SamarāSaṃ. 7.265 [अन्वेषको मार्गयिता विचेता गवेषकश्चानुपदीक्षकश्च ŚabdaRa. (Vā.) 3202]; (used as noun) (one) who searches इत्युक्तेऽन्वेषकै रूपवती पितरभयधात् KathāSaSāg. xviii. 4.314; अन्वेषका गृहं प्राप्ताः गोविन्दस्य खशेशितुः RājTa. (Jo.)836; **2** who examines or investigates पूजां संत्यज्य गमनं शूलं चाकस्मिकं प्रभोः। सहेतुकं विदन् शूरो वृत्तान्तान्वेषकोऽभवत् RājTa. (Ka.) 5.54; (used as noun) (one) who investigates प्रालेयसंघातशिलासभायामन्वेषकैरैक्ष्यत राक्षसेन्द्रः RāmC. 23.5.

अन्वेषकजन (anveṣaka-jana) *m.* person who searches प्रतिपथमतिसत्वरं प्रधावद्भिरन्वेषकजनैरन्तर्व्याकुलीभूतेव राजधान्यपि मुहूर्तमेकं बभूव UdaySuKa. 107.7.

अन्वेषण (anv-eṣaṇa) *n.* **1Ai** act of searching or finding **1Aii** act of searching (for hunting etc.) **B** act of searching (as a characteristic of juncture or division of drama viz. development (garbhasandhi)) **2A** examination **B** asking, inquiry **3A** act of seeking, i.e. aiming at **3B** act of seeking **3C** act of accomplishing or obtaining **4** act of looking after or protection **5** knowing or ascertaining **1Ai** act of searching or finding out दमयन्ती ...। दूतीं प्रस्थापयामास नैषधान्वेषणे नृप MahāBhā. iii.71.34; iv.24.9; करिष्यामि प्रयत्नेन भ्रातुरन्वेषणं यदि। युयुधानमनन्विष्य लोको मां गर्हयिष्यति MahāBhā. vii.102.12; xiii.52.39; (सीतायाः) तस्या ह्यन्वेषणे श्रीमन्निप्रमेव यतावहे Rāmā. iii.59.16; Rāmā. (Gorr.) iii.68.9; सिद्धार्थं शंस मां तस्मै (भरताय) ...। मैथिल्यन्वेषणं चैव Rāmā. vi.113.9; तदा प्रभृति वै भ्राता भ्रातुरन्वेषणे नृप। प्रयातो नश्यति HariVarṇ. 3.22; ViṣṇuP. i.15.100; Vāyup. ii.4.155; BrahmP. 3.24; भ्रातश्चेद् विरतिर्भवेद् दृढतरा यस्य स्रगादौ सदा। तस्यैषा यदि नास्ति हन्त सुतरां व्यर्थं तदन्वेषणम् VijñāŚ. 52; नष्टस्यान्वेषणे कालं दद्यात्प्रतिभुवे धनी BṛhaspSm. 112.76; SmṛtiCan. iv.348.14; विप्रोषितकुमारं तद्राज्यमस्त-मितेश्वरम्। रन्धान्वेषणदक्षाणां द्विषामामिषतां ययौ RaghuVa. 12.11; SūktiRa. 41.6; सोदर्या पुनरस्य ग्रहणविप्लवे विनष्टा। तदन्वेषणाय प्रयतिष्ये Mālavikā. 1.6 (22); तत्खलु मन्त्रपत्रं सदन्वेषणाय ममायमारम्भः Vikramo. 2.19 (12); त्वमभिज्ञोऽस्यस्य कर्मणः शक्तियुक्तत्वात् (v.1. अहं हिरण्यकश्च तावद् द्वाप्यशक्तौ तस्यान्वेषणं कर्तुं मन्दगतित्वात्) PañcT. 2.77(38)(252.5); किमयं ममान्वेषणाय तातस्य व्यूहः समायातः VāsaDa. 292.2; ईश्वरस्य निशादानां विलोक्य निखिलां पुरीम्। कुशलोऽन्वेषणस्याहमायुक्तो दूतकर्मणि Bhaṭṭi. 8.115; देवादेशादिदानीमन्वेषणं प्रति ... क्रियते यत्नः HarṣaC. 312.1; (अहम्) देवस्यान्वेषणाय दिक्षु भ्रमन् ... उपधाय वामभुजमशयिषि DaśKuC. 92.1; स्थितायास्तत्र ते पद्मः पश्चात्ताप-समाकुलः। पुनरन्वेषणं साध्वि करिष्यति न संशयः PadmP. (Ra.) 98.99; प्रैषा-न्वेषणपृष्ठाख्यानानुषङ्गप्रयोगिताः। सामर्थ्यं चेति मन्त्राणां विस्तरः प्रायिको मतः TantrVā. 416.10 (on ii.1.32); वेलातटे जलनिधेरपि ते विनिद्रमन्वेषणाय समयो गमितः कपीन्द्रैः ĀścaCū. 6.19; मम प्राणाधिके प्रिये ...। तवैवान्वेषणं कृत्वा भ्रमामि जगतीतलम् BrahmVaiP. i.10.33; i.10.42; राजा ...। उत्थायान्वेषणं चक्रे मेषयोः ViṣṇuDhaP. i.135.7; प्राणहिता यकाः। हष्टैकैका च सास्माभिः द्वितीया न क्वचित्पुनः। अन्वेषणं प्रयत्नेन विधाय निजमन्दिरे। समर्पय BṛKathāK. 68.47; 138.12; 153.8; गुणानां त्वेतदीयानामन्वेषणमनर्थकम् BṛKathā-ŚloSaṃ. 22.79; लक्षणा। न च प्रयोजनमवगमयतः शब्दस्य बाधकयोगः। तथाभावे तत्रापि निमित्तान्तरस्य प्रयोजनान्तरस्य चान्वेषणेनावस्थानात् Loc. 54.26 (on 1.20); अन्वेषणाय तस्यास्तक्यन्नवस्थितिं त्रिदिवमन्दिरेषु ... अवतस्थे (राजा) UdaySuKa. 74.23; 101.2; 107.24; अन्वेषणे सुररिपोर्यत्नस्तूर्णं विधीयताम् RāmāMañ.175.2; नारदस्तु प्रतिज्ञाय तस्या अन्वेषणाय वै। जगाम BṛDharmaP.